

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1924 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 13 regeringsformen.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 220, har herr *Lindhagen* hemställt, »att riksdagen beträffande Konungens rätt, att 'börja krig och sluta fred' ville för sin del besluta sådan förändring i 13 § regeringsformen, att uttrycket börja krig utgår samt riksdagen tillförsäkras medinflytande på viktigare avgöranden till avvärjande av befarat angrepp och jämväl vid fredsslut».

I motionen har tillika uttalats att berörda paragraf torde kunna erhålla förslagsvis följande lydelse:

»Befaras ett angrepp eller är angreppet redan börjat eller förekommer fråga om Sveriges deltagande i något fredsslut, och är riksdagen ej samlad, varde riksdagen ofördröjligen inkallad. Beslut, som innan riksdagens sammankommande måste oundgängligen fattas, varde därefter underställt riksdagens godkännande. I övrigt skola åtgärder för avvärjande av ett befarat eller börjat angrepp så vitt möjligt samt villkoren för deltagande i ett fredsslut före avgörandet underställas riksdagens prövning. Om deltagande i fredsslut gälle därutöver vad i 12 § regeringsformen stadgats rörande träffandet av överenskommelse med främmande makter.»

Till stöd för sin hemställan har motionären till en början anført följande:

»I samband med frågan om statsmakternas inbördes ställning i utrikespolitiken kan det ej undgås, att någon uppmärksamhet även riktas på det gamla spörsmålet om borttagandet av Konungens rätt att börja krig och sluta fred.

Uti 13 § regeringsformen tillägges Konungen rätt att 'börja krig och sluta fred'. Det åligger honom dock 'att först kalla till ett utomordentligt statsråd statsrådets samtliga ledamöter'. 'Konungen äger därefter', heter det, 'makt att fatta och utföra det beslut, som han för riket nyttigast finner'.

En sådan rätt för Konungen fanns icke fordom. Svenska folkets medgivande har från äldsta tider erfordrats, innan Konungen kunnat inleda landet i krig. Den gamla konungabalkens stadganden i detta avseende ha dessutom städse blivit fastslagna genom de avgivna konungaförsäk-

ringarna. Till och med konung Gustav II Adolf uraktlät icke att, såsom det heter, 'med ständerna överlägga om sina stora krigsföretag'.

Ständernas bestämmanderätt över krig och fred blev genom regeringsformerna 1719 och 1720 ytterligare bekräftad och ansågs till och med så okränkbar att märkligt nog ej ens konung Gustav den III, då han 1772 sökte krossa ständernas makt, vågade att helt och hållet krossa denna det fria svenska folkets obestridda rättighet. Det var först vid statskuppen år 1789 som han för att legalisera sitt eget grundlagsbrott tilltvingade sig med enväldsmakten även den oinskränkta rätten att utan ständernas hörande börja krig.

Skälen till att denna Konungens ensamrätt bibehölls i 1809 års författning var säkerligen ett impulsivt intryck av det oroliga världsläget. Uttryckligen anfördes till grund därför fäderneslandets dåvarande ställning, omöjligheten att fastställa någon bestämd skillnad mellan anfalls- och försvarskrig, förändrade tidsförhållanden, förändringarna i krigsföring, som allt mer började utan krigsförklaringar och fördes efter ny teknik, samt Sveriges militärgeografiska läge.

Det var därefter först tysk-franska kriget 1870—1871, som frammanade tanken, att i grundlagen skapa bättre garantier mot krigets äventyrligheter. Ett upphävande eller begränsning av Konungens rättigheter att börja krig och sluta fred, eller åtminstone rätten att förklara krig påyrkades vid riksdagarna 1871, 1883, 1889, 1896, 1909 och 1911. Vid sistnämnda riksdag påyrkades av motionären E. Wavrinsky följande avfattning i lagen: 'Konungen må ej börja krig eller sluta fred utan riksdagens genom båda kamrarnas beslut meddelade samtycke till Konungens därom avgivna proposition.' Alla dessa förslag avslogos av riksdagen.

Emellertid hade år 1894 på initiativ av Sven Adolf Hedin i grundlagen införts en bestämmelse, som i själva verket måste förhindra Konungen att börja anfallskrig utan riksdagens samtycke. Regeringen hade då begärt en ändring i 74 § regeringsformen för att möjliggöra en rekvisitionslagstiftning för krigstillfällen. Detta förslag bifölls av riksdagen endast på det villkoret, att rekvisitionslagstiftningen ej fick begagnas annat än då krigsmakten eller någon del därav ställes på krigsfot, 'vare sig för upprätthållande av rikets neutralitet, därest den vid krig mellan främmande makter av någon bland de krigförande skulle hotas eller kränkas, eller för avvärjandet för ett befarat eller börjat angrepp'. Detta villkor, som också inflöt i grundlagen, avsåg att fastslå att rikets krigsmakt icke finge användas för angrepp på främmande makt.»

Sedan motionären därefter lämnat en redogörelse för frågans behandling åren 1916—1919 och erinrat om de omständigheter, vilka sistnämnda år föranledde dess uppskjutande och till vilka utskottet i det följande återkommer, anför motionären till stöd för sin hemställan om frågans återupptagande bland annat följande.

»Nu har nationernas förbund kommit till stånd och situationen kan nå-

gorlunda överblickas. Förbundsakten motsätter sig rustningars ökning, men medgiver enligt ostridig uttolkning rätt för varje land till full nedrustning. Mot denna formella möjlighet uppresa sig andra bestämmelser, som synas tyda på att den svenska medlemmen i förbundet måste i alla fall hålla sig beredd att deltaga med någon kontingent i förbundets eventuellt militära aktioner. Svenska regeringen har dock motsatt sig en sådan tolkning och lyckats jämte andra få denna skyldighet formellt borttolkad så, att även här skulle föreligga fria händer. I varje händelse kan förbundsakten omöjligen förhindra svenska statsmakterna att fråntaga Konungen rätten att ensam börja krig. Därtill komma förenämnda i 1919 års motion gjorda erinringar. Slutligen ha kommitterade allenast förordat uppskov med frågans avgörande. Då nu föreligger en vunnen erfarenhet, då försvars- och fredsfrågorna med alla därmed sammanhängande problem stå faktiskt på dagordningen och då 1924 års riksdag är den sista i en valperiod till andra kammaren, vadan ett ytterligare uppskov skulle fördröja ärendets slutliga avgörande med minst fyra år, synes tidpunkten kunna vara inne att äntligen lösa detta gamla formaldemokratiska problem.»

Den i regeringsformen § 13 intagna bestämmelsen om rätt för Konungen att börja krig och sluta fred har förefunnits alltsedan regeringsformens tillkomst. Åtskilliga gånger hava emellertid, såsom av motionären erinrats, förslag framställt i riksdagen om begränsning av ifrågavarande rätt. Motioner i sådant syfte väcktes sålunda vid riksdagarna 1871, 1883, 1889, 1896, 1899 och 1911, men vunno ingendera kammarens bifall. I en vid 1916 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hemställdes »att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i grundlagen, att uttrycket 'börja krig' i § 13 regeringsformen utgår samt att riksdagen tillförsäkras medinflytande såväl på viktigare avgöranden till avvärjande av befarat angrepp som jämväl vid fredsslut». I sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande hemställde konstitutionsutskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Första kammaren biföll utskottets hemställan, varemot andra kammaren, som samtidigt beslöt hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning angående åstadkommande och lagfästande av ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i viktigare utrikespolitiska angelägenheter, i anledning av ifrågavarande motion jämväl fattade beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag angående sådan ändring av § 13 regeringsformen, som — förutom vad som kunde föranledas av förutnämnda allmänna samarbete mellan regering och riksdag i de utrikespolitiska avgöranden, vilka behandlas i denna paragraf — bringade dess lydelse i närmare överensstämmelse med den i 74 § regeringsformen uttryckta grundsatsen, att rikets krigsmakt icke bör ställas på krigsfot i annat syfte än för upprätthållande av vår neutralitet eller för avvärjande av befarat eller börjat an-

Historik.

grepp. Jämväl vid 1917 års riksdag, då frågan ånyo framfördes och konstitutionsutskottet intog samma ståndpunkt som andra kammaren 1916, fattade kamrarna beslut i samma riktning som vid 1916 års riksdag.

Till närmare belysning av den ståndpunkt, som sålunda intogs av andra kammaren 1916 och 1917, torde ur konstitutionsutskottets utlåtande nr 29 vid sistnämnda riksdag böra anföras följande.

Vad först angår frågan om riksdagens medinflytande vid befarat angrepp och vid fredsslut anförde utskottet:

»Det må i detta hänseende anmärkas, att i regeringsformen ett betydelsefullt sådant medinflytande i viss mån redan tillförsäkrats riksdagen dels genom föreskriften i 74 § regeringsformen, att de s. k. rekvisitionslagarna icke kunna bringas i tillämpning utan att riksdagskallelse utfärdats, dels genom värnpliktslagens bestämmelse att likaledes riksdagskallelse — därest riksdagen ej redan är samlad — måste utfärdas, innan Konungen inkallar beväringsens andra uppbåd, dels därigenom att för de finansiella åtgärder, som oundgängligen måste förknippas med sådana avgöranden, kräves riksdagens medverkan (för anslag och deras täckande genom statslån och beskattning). Att emellertid även i andra avseenden en samverkan mellan regering och riksdag i ett dylikt fall är önskvärd, synes utskottet i likhet med 1916 års reservanter uppenbart, och utskottet anser sig liksom dessa kunna förutsätta, att en dylik samverkan också själfallet måste komma till stånd i samband bland annat med de finansiella anstalter som nyss berörts. Riksdagens medinflytande vid dessa viktiga avgöranden torde dock, såsom herrar Edén och Kvarnzelius framhållit, böra bättre tryggas, om så befinnes lämpligt genom särskilda bestämmelser. På den av herr Lindhagen väckta frågan om riksdagens medinflytande vid fredsslut har utskottet, då några anvisningar angående möjliga former för riksdagens medinflytande i detta avseende icke förefinnas i motionen, icke haft anledning att närmare ingå.»

Beträffande spørsmålet om uttrycket »börja krig» i § 13 regeringsformen yttrade utskottet:

»I likhet med reservanterna i 1916 års konstitutionsutskott och med motionärerna anser utskottet att detta uttryck, vilket kvarstår oförändrat från den lydelse, som ifrågavarande paragraf erhöi vid regeringsformens tillkomst, icke står i god överensstämmelse med den grundsats, som uttalas i 74 § regeringsformen. I full motsvarighet till denna grundsats stadgar 28 § värnpliktslagen, att beväringsens första uppbåd ej må användas utom rikets gränser annat än till rikets försvar, samt, på sätt ovan anförts, att beväringsens andra uppbåd icke kan utan riksdagens medgivande användas utom landets gränser. Såsom 1911 års konstitutionsutskott påvisade i sitt yttrande över en då väckt motion om ändring i 13 § regeringsformen, är genom dessa bestämmelser i grundlag och lag uttalat, 'att den svenska härorganisationens stora uppgift är landets försvar, men däremot icke angrepp mot andra land'. Det synes utskottet, att — såsom reservanterna 1916 påpekade — under sådana förhållanden den hittills gällande avfattningen av 13 § regeringsformen med

dess dubbeltydiga uttryck 'börja' krig numera icke kan anses tillfredsställande, och att i samband med revideringen av vissa andra grundlagsbestämmelser angående viktiga utrikespolitiska ärendens handläggning också lämpligen kunde föreslås en omredigering av 13 § regeringsformen i denna del, i syfte att bringa densamma i närmare överensstämmelse med den grundsats för användningen av svensk försvarsorganisation, som fått ett uttryck i nyss anförda avfattning av 74 § regeringsformen.»

Då Kungl. Maj:t den 31 december 1918 i överensstämmelse med den hemställan, som 1916 och 1917 beslöts av andra kammaren, uppdrog åt en kommitté att bland annat utarbeta förslag till åtgärder för åstadkommande och lagfästande av ett närmare samarbete mellan regering och riksdag i viktigare utrikespolitiska angelägenheter, erhöll kommittén jämväl i uppdrag att utarbeta förslag till ändring av § 13 regeringsformen i den riktning som avsågs med de av andra kammaren i detta ärende 1916 och 1917 fattade besluten. Kommittén fann sig emellertid i sitt den 15 mars 1919 avgivna förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i grundlagarna icke böra framlägga något förslag till ändring av § 13 regeringsformen. Såsom skäl härför anförde kommittén följande:

»Något förslag till ändrad lydelse av § 13 regeringsformen har icke blivit av kommittén utarbetat. Kommittén har nämligen kommit till den uppfattning, att nuvarande tidpunkt icke väl lämpar sig för upptagande av det härvid åsyftade spörsmålet om riksdagens medbestämmanderätt i fråga om krig och fred. Sedan kommittén utsetts, har inträffat en viktig tilldragelse, som tilläventyrs kan komma att utöva ett väsentligt inflytande på nämnda spörsmål. Ett stort antal stater, tillhörande den ena av de maktgrupper, som varit indragna i världskriget, har i samband med inbördes förhandlingar rörande blivande fredsslut för kort tid sedan enats om ett förberedande utkast till grundstadgar för ett nationernas förbund, bestående av dessa stater jämte andra, som förutsättas komma att inbjudas att inträda i förbundet. I detta utkast åsyftas förpliktelse för varje till förbundet ansluten stat att i vissa fall — framför allt då någon medlem av förbundet bryter sina i förbundsfördraget åtagna skyldigheter i avseende å fredstillståndets bevarande — deltaga i en av förbundets centralorgan mot fördragsbrytaren inledd aktion, innefattande eventuellt även militära åtgärder. Huruvida Sverige kommer att inträda i ett förbund av denna art kan icke för närvarande med säkerhet bedömas. Men för den händelse så skulle bliva fallet, är det tydligt, att grundlagsbestämmelser, som under alla förhållanden gjorde ett militärt inskridande mot annan stat beroende av riksdagens medverkan, svårligen läte förena sig med den varje förbundsmedlem åliggande förpliktelsen att under vissa eventualiteter ofördröjligen ställa till förbundets förfogande någon del av sin krigsmakt. Att för närvarande förbereda sådana grundlagsbestämmelser kan då näppeligen vara lämpligt, utan det vill synas, som om frågan härom borde anstå till dess det visat sig, huru bestämmelserna för ett nationernas förbund slutligen utformas, och huruvida Sverige

komme att tillhöra förbundet. I sådan händelse torde böra komma under övervägande, i vad mån såväl § 13 som § 74 regeringsformen böra anpassas efter förbundsvillkoren, något som icke utesluter att samtidigt den tanke, som ligger till grund för kommitténs uppdrag, kan i visst avseende vinna beaktande, likasom denna tanke, därest det visar sig, att landet ej skulle komma att tillhöra ett nationernas förbund, då bör i hela sin omfattning upptagas till förnyat övervägande.

Vid nu angivna förhållanden har kommittén trots sig äga anledning att hemställa om befrielse från uppdraget att utarbete förslag till ändrad lydelse av § 13 regeringsformen. Den har ansett sig desto mer oförhindrad att förorda ett uppskov med omarbetandet av denna paragraf, som det enligt dess enhälliga mening i våra dagar måste anses uteslutet, att Sveriges konung skulle — bortsett från de förhållanden, vilka såsom nyss antytts kunna bli en följd av landets inträde i ett nationernas förbund — börja krig utan att genom samråd med riksdagen eller dess förtroendemän av skilda meningsriktningar förvissa sig om, att den allmänna folkmeningen finner ett dylikt steg oundvikligt.»

Det av kommittén avgivna förslaget till ändrad lydelse av vissa paragrafer i grundlagarna framlade Kungl. Maj:t, efter viss jämkning, till 1919 års riksdag. Föredragande departementschefen anslöt sig härvid till den ståndpunkt beträffande § 13 regeringsformen, som kommittén intagit och uttalade i detta spörsmål bland annat följande:

»I överensstämmelse med kommitténs ståndpunkt anser jag mig kunna förorda, att frågan om revision av § 13 regeringsformen får tills vidare anstå. Vad kommittén anfört synes mig giva stöd för dess mening, att även om denna fråga icke nu erhåller sin definitiva lösning, det likväl måste anses uteslutet, att hittillsvarande bestämmelser i § 13 regeringsformen skulle kunna i realiteten medföra något åsidosättande av riksdagens och den allmänna folkmeningens ställning i en så utomordentligt viktig fråga. Till de garantier för riksdagens faktiska medbeslutanderätt i en sådan fråga vilka redan finnas bland annat i § 74 regeringsformen komma genom de av mig nu förordade förslagen om riksdagens medverkan vid traktater och om utrikesnämndens hörande i alla viktigare utrikesärenden en ytterligare förstärkning av riksdagens ställning på hela det utrikespolitiska området, vilken ovillkorligen måste göra sig gällande, i all synnerhet i ett så utomordentligt avgörande som det, varom § 13 regeringsformen handlar. Här till kommer, att frågan om Sveriges ställning till nationernas förbund numera inträtt i ett mera aktuellt skede, i det att Kungl. Maj:t på inbjudan av de stater, vilka sinsemellan uppgjort det av kommitterade berörda förslaget till grundstadgar för ett sådant förbund, numera utsett delegerade att för Sveriges vidkommande deltaga i vissa härmed sammanhängande överläggningar.»

I en vid samma riksdag inom första kammaren väckt motion hemställde herr Lindhagen om ändring av vissa paragrafer i grundlagarna; bland

annat framlades beträffande § 13 regeringsformen ett ändringsförslag överensstämmande med det som innefattas i nu förevarande motion.

Konstitutionsutskottet förklarade sig emellertid anse den kungl. propositionens förslag vara väl avvägda, vadan utskottet icke kunde tillstyrka motionärens yrkande, så mycket mindre som, såsom i propositionen erinrats, i utlandet rådande förhållanden på detta område, vilka uppenbarligen måste inverka på vårt lands ställning till dylika frågor, ännu icke vunnit klarhet och stadga. Utskottet ville emellertid antaga, att därest frågan om beredande av beslutanderätt åt riksdagen över krigsförklaring och fredsslut lämpligen kunde upptagas till förnyad prövning, förslag därom vore att förvänta.

Utskottets hemställan, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, blev av kamrarna bifallen.

Enligt utskottets mening äga de principiella synpunkter i förevarande spörsmål, som vid 1916 och 1917 års riksdagar kommo till uttryck i de av andra kammaren fattade besluten, alltjämt full bärkraft, medan å andra sidan icke längre de särskilda förhållanden föreligga, som 1919 föranledde, att spörsmålet upptagande tills vidare uppsköts. Sedan dess har Sverige inträtt i Nationernas förbund. Med avseende å arten av de förpliktelser, som medlemskapet i förbundet medför, har sådan klarhet vunnits, som erfordras för att man med säkerhet skall kunna bedöma möjligheten och lämpligheten av att dels åt riksdagen tillerkänna viss medbestämmanderätt vid börjande av krig, dels i överensstämmelse med grunderna för § 74 regeringsformen formulera de förutsättningar, under vilka Sverige kan tänkas inträda i krigstillstånd. Resultatet av en undersökning härutinnan lär ej kunna bli något annat än att medlemskapet i Nationernas förbund icke utgör något hinder för grundlagsändringar i den huvudsakliga riktning andra kammaren vid 1916 och 1917 års riksdagar avsåg.

Ehuru motionärens förslag till ändrad lydelse av § 13 regeringsformen synes utskottet vila på i huvudsak riktiga principer, kan utskottet likväl ej tillstyrka ett omedelbart beslut om grundlagsändring. Lika med konstitutionsutskottet 1917 och andra kammaren vid nyss nämnda två riksdagar anser utskottet nämligen, att spörsmålet tarvar en ingående utredning, innan man går att formulera de regler, som böra ersätta de nu gällande. I samband med spörsmålet om börjande av krig torde därvid även böra tagas under överbägande, i vad mån det kan befinnas lämpligt att, på sätt motionären avsett, utöver den medbestämmanderätt, som i allmänhet tillkommer riksdagen vid överenskommelser med främmande makt, tillförsäkra densamma särskilt inflytande vid fredsslut.

*Utskottets
yttrande.*

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag angående sådan ändring av § 13 regeringsformen, som dels, utan att strida mot de med medlemskapet i Nationernas förbund förenade förpliktelser, bringar dess lydelse i närmare överensstämmelse med den i § 74 regeringsformen uttryckta grundsatsen, att rikets krigsmakt icke bör ställas på krigsfot i annat syfte än för upprätthållande av vår neutralitet eller för avvärjande av befarat eller börjat angrepp, dels tillförsäkrar riksdagen medinflytande vid sådana avgöranden, som i det ifrågasvarande grundlagsstadgandet avses.

Stockholm den 8 april 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, von Geijer, Strömberg*, K. J. Ekman, Ljunggren, G. W. Hansson*, Dahl, N. S. Norling, A. W. Johansson, Johan Bergman, Sävström, Jansson i Edsbäcken, Engberg, Starbäck*, K. A. Westman, Bäckström*, Andersson i Igelboda*, Karlsson i Vadstena och Pehrsson i Göteborg,

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *von Geijer, K. J. Ekman, Dahl* och *Pehrsson* i Göteborg, vilka anförde:

Den rätt, som 13 § R. F. tillerkänner Konungen att börja krig och sluta fred, har varit upptagen i vår grundlag allt från nya statsskickets tillkomst. Rätten har från början omgärdats med garantier, till vilka sedermera fogats ytterligare andra. Sådana bestämmelser äro: Beslutet skall av Konungen fattas i utomordentligt statsråd, till vilka samtliga statsråd skola kallas. — Konungen är själv föredragande, med vilket stadgande torde åsyftas, att Konungen skulle tvingas att med särskild grundlighet och under känsla av ett alldeles särskilt ansvar taga i övervägande den utomordentliga frågans alla detaljer. Konungen skall vidare i det utomordentliga statsrådet äska yttranden av statsrådets samtliga ledamöter, »vilka de skola var för sig, med den ansvarighet 107 § bestämmer, till protokollet anteckna.»

För ett krigs förande äro först och främst penningar av nöden. Till Konungens förfogande stå i sådant avseende de i § 63 R. F. omnämnda tvenne särskilda summor (de s. k. kreditiven). Den ena av dessa skall vara tillgänglig, då Konungen till rikets försvar eller andra högst viktiga ändamål, sedan hela statsrådets mening däröver blivit inhämtad, finner den oundvikligen nödig. Den andra av dessa summor skall användas till de första utgifterna för härens mobilisering i händelse av påkommande krig, sedan han hört statsrådet in pleno och sammankallat riksdagen. Summan får ej utbetalas av fullmäktige i riksgäldskontoret, förrän riksdagskallelsen blivit kungjord i de allmänna tidningarna. Utöver dessa för en krigföring av någon omfattning fullständigt otillräckliga »särskilda summor» kan Konungen icke grundlagsenligt förskaffa sig medel för krigföringen på annat sätt än genom riksdagens medverkan.

De i 74 § R. F. omnämnda så kallade rekvisitionslagarna äro tillämpliga endast under förutsättning, att riksdagskallelse utfärdats; och andra vägar att utan riksdagens samtycke skaffa medel, såsom att göra nya pålagor, utskriwa manskap, uppbära penningar eller fordra varor eller upptaga statslån eller riket med ny gäld belasta, äro av grundlagsbud stängda.

Vidare kan Konungen, efter gällande värnpliktslag, endast efter statsrådets hörande, sålunda icke å kommandoväg, mobilisera beväringens första uppbåd eller de större eller mindre delar därav, som finnas behöfliga — och utom Sveriges gränser kan detta uppbåd användas endast till rikets försvar. Föres första uppbådet utom landet, skall statsrådet först höras

och riksdagskallelse utfärdas. Härjämte stadgar värnpliktslagen, att beväringens andra uppbåd eller någon del därav, i anseende till krig eller om det för avvärijande av befarat eller påbörjat angrepp för rikets försvar finnes nödigt, må inkallas, dock först sedan Konungen hört statsrådet och, om riksdagen ej är samlad eller snart sammanträder, låtit utfärda riksdagskallelse. Det andra uppbådet av hären kan icke utan riksdagens medgivande användas utom landet.

Efter vår mening äro de garantier, som sålunda i grundlag och i allmänna lagar uppställts i fråga om Konungens rätt att börja krig, fullt betryggande.

Oavsett dessa lagfästa garantier synes det oss fullständigt uteslutet, att Konungen — även med nuvarande § 13 R. F. bibehållen — vid fattandet av så utomordentligt viktiga beslut som om krig och fred skulle kunna ledas av annan önskan än att intimt samverka med riksdagen.

Å andra sidan torde ej kunna förbises — såsom ock av 1911 års konstitutionsutskott, med anledning av ett yrkande, liknande det nu i motionen framförda, framhållits — att en ordning, varigenom riksdagen tillförsäkrades formell medbestämmanderätt i beslut om krigs börjande, i vissa fall kunde bliva rent av farlig. Det fall kunde tänkas, att vid en mellan Sverige och en främmande makt uppkommen intressekonflikt Konungen funne sig föranlåten att sammankalla riksdagen för att, i händelse av en ogynnsam utgång av de svävande förhandlingarna, av riksdagen skyndsamt kunna begära ett av grundlagen föreskrivet tillstånd till sådana åtgärders vidtagande, varigenom rikets säkerhet och intressen kunnat tillgodoses. Under sådana omständigheter kunde redan sammankallandet av riksdag föranleda den främmande staten att börja ett förut ännu icke definitivt beslutat krig. Samma utskott yttrade till slut angående förslaget: »Då jämväl en hundraårig erfarenhet och obruten fred ej jävat klokheten i de författningsprinciper, grundlagsstiftarne uppställt, finner utskottet en ändring på sätt motionären föreslagit av 13 § regeringsformen av nu anförda synpunkter obehövlig och olämplig.» Uttalandet finna vi fortfarande vara fullt riktigt.

På grund av det anförda få vi hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon åtgärd föranleda.